

CE URMEAZĂ? UN RĂZBOI COMERCIAL GLOBAL SAU RENEGOCIEREA ACORDURILOR COMERCIALE ALE SUA?

WHAT COMES NEXT? A GLOBAL TRADE WAR OR THE RENEGOTIATION OF US TRADE AGREEMENTS?

Virginia Câmpeanu*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Rezumat

În martie 2018, președintele SUA a anunțat impunerea de taxe vamale suplimentare la importurile de oțel și de aluminiu, aplicabile tuturor exportatorilor pe piața americană. Argumentul principal al acestor măsuri protecționiste este amenințarea la adresa securității naționale, determinată de soldul balanței comerciale a SUA, concretizat în pierderi anuale de sute de miliarde de dolari. Printre beneficiile noilor taxe vamale sunt invocate susținerea industriei americane de oțel și aluminiu, crearea de locuri de muncă și, implicit, consolidarea economiei SUA.

Obiectivul acestui articol este de a analiza comerțul SUA și problemele cu principalii parteneri comerciali, noile măsuri protecționiste inițiate de președintele Trump, precum și reacțiile interne și internaționale. Abordând consecințele imediate și cele previzibile ale acestor măsuri, articolul concludă că nu este vorba atât de declanșarea unui război comercial global, cât mai curând de pregătirea de către administrația Trump a mijloacelor de presiune în vederea renegocierii acordurilor comerciale ale SUA.

Cuvinte-cheie: SUA, Uniunea Europeană (UE), comerț internațional, protecționism, taxe vamale

Clasificare JEL: F13, F51, F52

Abstract

In March 2018, the US President announced additional tariffs on steel and aluminum imports to be applied to all exporters in the US market. The main reason behind these protectionist measures is the threat to national security caused by the US balance of trade, as reflected by annual losses of hundreds of billions of dollars. Strengthening of the US steel and aluminum industries, job creation and, hence, the consolidation of the US economy appear to be among the benefits of the new tariffs.

This article aims to analyze US trade and issues related to the major trading partners, as well as the new protectionist measures initiated by president Trump, alongside the domestic and international responses. Finally, the article highlights the immediate and foreseeable consequences of these measures and concludes that rather than triggering a global trade war, the Trump administration is preparing the means to exert pressure to renegotiate the US trade agreements.

Key words: USA, European Union (EU), trade, protectionism, tariffs

JEL Classification: F13, F51, F52

* Autor de contact: Prof. univ.dr. Virginia Câmpeanu, e-mail: virginiacampean@gmail.com.

1. Introducere

Președintele Donald Trump a expus la 1 martie 2018 intenția de a legisla în cursul lunii martie impunerea de taxe vamale suplimentare la importurile de oțel și de aluminiu, care se vor aplica tuturor exportatorilor de oțel și aluminiu pe piața americană. Anunțul președintelui a surprins atât cercurile politicianilor de la Washington apropiate de Casa Albă, cât și partenerii comerciali ai SUA.

Argumentul principal al acestor măsuri protecționiste este amenințarea la adresa securității naționale, determinată de soldul negativ al balanței comerciale a SUA, concretizat în pierderi anuale de sute de miliarde de dolari.

Noile taxe vamale la import se vor situa la 25% pentru oțel și 10% pentru aluminiu, în baza legislației comerciale americane (US Trade Expansion Act, Secțiunea 232), care permite președintelui SUA să ia măsuri care să reducă semnificativ importurile dacă se consideră că acestea amenință securitatea națională (Caseta 1).

Caseta 1: Legea care permite inițierea de măsuri protecționiste la importul SUA în caz de amenințare a securității naționale

Legea extinsă privind comerțul SUA (US Trade Expansion Act), care prevede aplicarea de măsuri protecționiste la importul SUA în caz de amenințare a securității naționale, a fost semnată în 1962 de președintele Kennedy.

Secțiunea 232 a legii permite președintelui SUA să restricționeze importurile, dacă o investigație ajunge la concluzia că există amenințare la adresa securității naționale. Totodată, Secțiunea 232 conține definiția largă a securității naționale și factorii luați în considerare pentru a determina amenințarea la securitatea națională, și anume: cerințe vizând apărarea națională; cantitatea, calitatea și fiabilitatea importurilor; impactul concurenței externe; efectele asupra producției interne, veniturilor guvernamentale și forței de muncă specializate.

Măsurile protecționiste recente de impunere a unor taxe vamale suplimentare la importul de oțel și aluminiu au la bază două investigații (una pentru oțel, alta pentru aluminiu), derulate în perioada aprilie 2017 - ianuarie 2018 de către Departamentul de Comerț al Statelor Unite (conform Secțiunii 232), care au concluzionat că importurile de oțel și aluminiu amenință securitatea națională a SUA și au recomandat impunerea de restricții comerciale.

Cu confirmarea amenințării și cu recomandările Departamentului de Comerț, era puțin probabil ca președintele Trump să decidă că nu este justificată o acțiune, având în vedere reacția politică potențială a republicanilor, mai ales într-un an în care alegerile intermediare din noiembrie 2018 sunt critice pentru Partidul Republican, ce deține în prezent controlul asupra ambelor camere ale Congresului.

Surse: U.S. Department of Commerce. Bureau of Industry and Security. Section 232 investigations (2018); EU Trade News (2018).

În acest fel, președintele Trump concretizează una dintre temele centrale din perioada campaniei sale electorale din 2016, conform căreia în timp ce SUA înregistrează pierderi de sute de miliarde de dolari anual în comerțul internațional din cauza deficitelor balanței comerciale, celelalte țări sunt avantajate și profită, în baza unor practici comerciale incorecte, ceea ce trebuie să fie stopat. În opinia sa, „taxele vamale sunt esențiale pentru protejarea locurilor de muncă din SUA și pentru lupta împotriva rivalilor străini care au inundat piața

cu metale ieftine” (Lane, 2018). Mai mult, președintele american declară că dorește „taxe vamale reciproce” (în oglindă) pe bunurile provenite din țările care au stabilit taxe vamale ridicate pentru produsele importate din SUA. Beneficiile invocate pentru majorările de taxe vamale se referă la susținerea industriei americane de oțel și aluminiu, crearea de locuri de muncă și, implicit, consolidarea economiei SUA.

Scopul articolului nostru este de a analiza și reliefa contextul și consecințele previzibile la nivel global ale aplicării măsurilor protecționiste de impunere a taxelor vamale suplimentare la importul de oțel și aluminiu în SUA.

Rezultatele cercetării noastre se referă la: i) comerțul internațional al SUA și amplitudinea pierderilor sale (deficite ale balanței comerciale) pe ansamblu și pe principalii parteneri comerciali; ii) reacțiile interne și internaționale la anunțarea măsurilor protecționiste în domeniul oțelului și aluminiului; și iii) consecințele previzibile la nivel global: amplificarea și diversificarea măsurilor protecționiste, război comercial sau negocieri dure ale SUA cu partenerii comerciali?

2. Comerțul internațional al SUA¹, pe ansamblu și cu principalii parteneri comerciali

2.1 Comerțul cu bunuri și servicii: deficit comercial mare și în creștere

În comerțul internațional cu bunuri și servicii, SUA sunt importator net², cu deficite ample și în creștere ale balanței comerciale în ultimii doi ani, de peste 500 miliarde USD.

Din analiza datelor statistice oficiale (U.S. Census Bureau, 2018) privind structura comerțului pe cele două mari categorii, bunuri și servicii, rezultă că pierderile se datorează comerțului cu bunuri, în timp ce comerțul cu servicii înregistrează excedente, care însă nu compensează decât parțial pierderile din comerțul cu bunuri. Astfel, în anul 2017 pe ansamblul comerțului cu bunuri și servicii, balanța comercială reflectă majorarea deficitului la bunuri cu 7,6%, atingând circa 800 miliarde USD și reducerea excedentului comercial la servicii cu 1,5%, până la nivelul de 244 miliarde USD.

2.2 Comerțul cu bunuri: circa jumătate din deficitul SUA se înregistrează pe relația China

Analizând datele statistice furnizate de Departamentul Comerțului și de Biroul de Statistică din SUA, rezultă că în anul 2017 comerțul cu bunuri al SUA a totalizat circa 3.890 miliarde USD, din care importurile au reprezentat 2.343 miliarde USD (60% din total comerț) și exporturile 1.547 miliarde USD (40%). Chiar și numai din raportul relativ dintre importuri și exporturi se observă un dezechilibru accentuat al balanței comerciale, concretizat într-un

¹ Analiza este realizată la nivel agregat (bunuri și servicii) și dezagregat (bunuri, oțel și aluminiu, oțel).

² Valoarea importului este mai mare decât cea a exportului.

deficit de aproape 800 miliarde USD, sau, așa cum l-a numit președintele Trump „*pierderi ale SUA de sute de miliarde de dolari anual în comerțul internațional*”.

Extinzând analiza deficitului balanței comerciale cu bunuri pe principalii parteneri comerciali ai SUA, rezultă că 7 parteneri care acoperă 75% din importul american de bunuri dețin 92% din deficitul comercial al SUA (Tabelul 1).

Cele mai mari deficite comerciale ale SUA din anul 2017 au fost înregistrate pe relațiile: China (care generează 47% din totalul deficitului și acoperă circa 22% din importul SUA), Uniunea Europeană (19% și, respectiv, 17%) și Mexic (9% și, respectiv, 13%).

Tabelul 1: Deficitele SUA în comerțul cu bunuri, pe principalii parteneri comerciali, în anul 2017 (în miliarde USD și %)

Parteneri	Import	Deficit balanța comercială SUA	
	Pondere (% din total)	Valoare (mld. USD)	Pondere (% din total)
Total, mld. USD, din care în %:	2.343,0	-796,0	100,0
China	21,6	-375,2	47,1
UE-28	17,0	-151,4	19,0
Germania	5,0	-64,3	8,0
Irlanda	2,0	-38,1	4,8
Italia	2,1	-31,6	4,0
Franța	2,0	-15,3	1,9
Mexic	13,4	-71,1	9,0
Canada	12,8	-17,6	2,2
Japonia	5,8	-68,8	8,6
Coreea de Sud	3,0	-22,9	2,9
India	2,0	-22,9	2,9

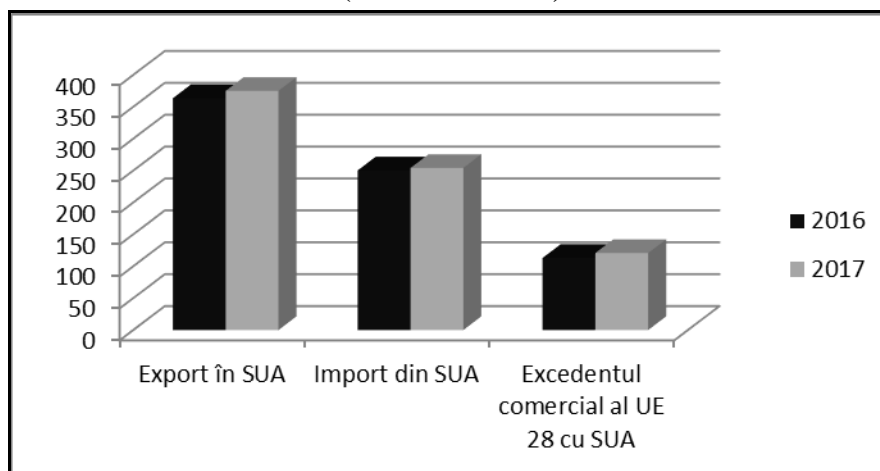
Sursa: Calcule ale autorului pe baza datelor U.S. Census Bureau (2018).

Pe relația *China*, deficitul comercial al SUA a sporit în anul 2017 cu 28 miliarde USD la 375 miliarde USD, în condițiile în care importul din China a totalizat 505,6 miliarde USD (o creștere cu 43 miliarde USD față de anul 2016), iar exportul Statelor Unite a sporit cu numai 14,8 miliarde USD, ajungând la 130,4 miliarde USD. Pe relația *Mexic*, s-a înregistrat de asemenea un dezechilibru în creștere al balanței comerciale a SUA, reflectat în majorarea deficitului (cu 6,7 miliarde USD), în condițiile creșterii mai accelerate a importului (cu 20 miliarde USD, la nivelul de 314 miliarde USD) decât a exportului (cu 13,3 miliarde USD, la 243 miliarde USD).

Deficite comerciale în creștere ale SUA pe relația cu Uniunea Europeană

Statele Unite constituie cel mai important debușeu pentru exporturile Uniunii Europene. În anul 2017, potrivit datelor Eurostat, exportul UE-28 în SUA a totalizat 375 miliarde euro, sporind cu 3,2% față de anul anterior.

Graficul 1: Comerțul Uniunii Europene-28 cu SUA, în anul 2017
(în miliarde euro)

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor din Eurostat (2018).

Totodată, potrivit datelor furnizate de Comisia Europeană (2018), Statele Unite constituie al doilea mare furnizor al pieței Uniunii Europene după China, cu un export de 258 miliarde euro (Eurostat, 2018). Balanța comerțului UE-SUA a înregistrat excedent pentru UE și, implicit, deficit pentru SUA, de circa 121 miliarde euro în 2017, în creștere substanțială (cu 7%) față de anul 2016 (Graficul 1). Dintre statele membre ale Uniunii Europene, cele mai mari deficite comerciale ale SUA sunt înregistrate cu Germania, Irlanda, Italia și Franța (Tabelul 1).

2.3 Importul de oțel și aluminiu al SUA

Importul de oțel și importul de aluminiu, care au făcut obiectul investigațiilor Departamentului de Comerț al SUA (conform Secțiunii 232 a US Trade Expansion Act din 1962) au totalizat 48 miliarde USD în anul 2017, din care importul de oțel a depășit ușor 29 miliarde USD (60%), iar cel de aluminiu a fost de circa 19 miliarde USD (40%).

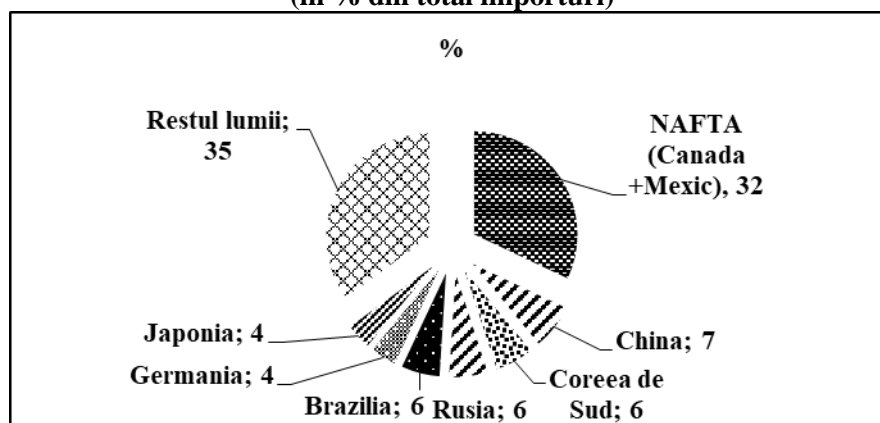
La nivelul Statelor Unite, importul de oțel și aluminiu reprezintă 2% din importul total de bunuri al țării. Situația este diferită în cele 50 de state americane, datele relevând că 15 state au o pondere a importului de oțel și aluminiu în importul total al fiecăruia ce depășește substanțial media națională de 2%: de la 7,3-7,4% în Missouri și Louisiana, la 5,5 % în Maryland, 3,2% în Texas sau 2,7% în Illinois (Bouchet și Parilla, 2018). Producătorii industriali din aceste state, care se bazează în mare măsură pe inputurile de oțel și aluminiu importate, ar putea fi afectați pe de o parte de majorarea prețurilor la aceste inputuri în condițiile creșterii taxelor vamale protecționiste ale SUA, iar, pe de altă parte de restrângerea piețelor de desfacere a produselor prelucrate pe piața internațională, ca urmare a unor posibile măsuri de retorsiune ale partenerilor comerciali.

Bouchet și Parilla (2018) estimează că întreruperea comerțului în aceste state, și în special în cele mai mari state americane, ar avea potențialul de a influența negativ creșterea

economică la nivel național, dar și principalele sectoare industriale, precum industria auto, industria chimică și petrolieră (țitei și gaze).

Principalii furnizori de oțel și aluminiu ai SUA sunt țări membre ale Acordului de Liber Schimb Nord-american (NAFTA), și anume Canada și Mexic, care acoperă 32% din importul de 48 miliarde USD al Statelor Unite din 2017 (Graficul 2).

**Graficul 2: Principalii furnizori de oțel și aluminiu ai SUA, în anul 2017
(în % din total importuri)**

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor publicate de Bouchet și Parilla (2018).

Menționăm că la momentul anunțului făcut de președintele Trump referitor la majorarea taxelor vamale la importul de oțel și aluminiu din toate sursele, se afla în derulare renegocierea acordului NAFTA între SUA, Canada și Mexic, care continuă și în prezent. Unii comentatori americani sugerează că, în timpul negocierilor, SUA vor exercita presiuni asupra celor două țări partenere, folosind aceste măsuri protecționiste și posibilitatea aplicării lor pe termen lung în comerțul cu Canada și Mexic, pentru a obține condiții mai bune de comercializare a produselor americane și, implicit, reducerea deficitelor comerciale cu cei doi parteneri (Tabelul 1).

2.4 Importul de oțel al SUA

Dintre cele două produse – oțel și aluminiu – care fac obiectul recentelor măsuri protecționiste ale SUA, oțelul reprezintă 60% din importul în valoare de 48 miliarde USD al SUA. Prin urmare, în cele ce urmează, vom adânci analiza importului pe acest produs care ar amenința securitatea națională a SUA.

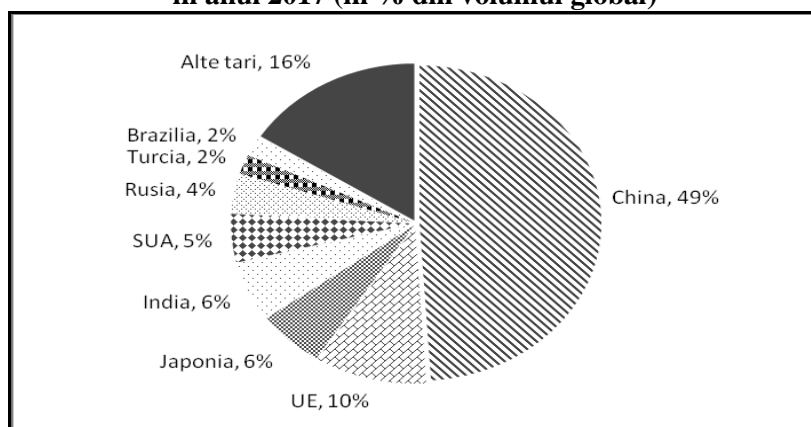
Contextul evoluțiilor în plan mondial. Principalii producători mondiali de oțel

În ultimii 50 de ani, producția mondială de oțel a sporit de la mai puțin de 500 milioane tone pe an la un volum de 1.700 milioane tone în anul 2017, nivel ce depășește cererea globală cu peste 150 milioane tone. Excedentul balanței mondiale producție-consum semnifică existența unor supracapacități de producție în plan global, din care multe se

realizează pe baza subvențiilor acordate de diferite state companiilor producătoare. Astfel, oțelul a devenit universal accesibil, dar competiția între producători a devenit intensă (Basson, 2017).

Peste 75% din producția mondială este concentrată în China, Uniunea Europeană, Japonia, India și SUA (Graficul 3).

Graficul 3: Poziția SUA în cadrul primilor cinci producători mondiali de oțel, în anul 2017 (în % din volumul global)

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor din Worldsteel (2017).

Circa *jumătate din producția mondială de oțel se realizează în China*. SUA ocupă locul patru în ierarhia producătorilor mondiali de oțel, după Uniunea Europeană, Japonia și India, cu 5% din producția mondială; Rusia, Turcia și Brazilia sunt producători importanți de oțel, dar ponderea fiecărei țări în producția globală este relativ mică (sub 5%).

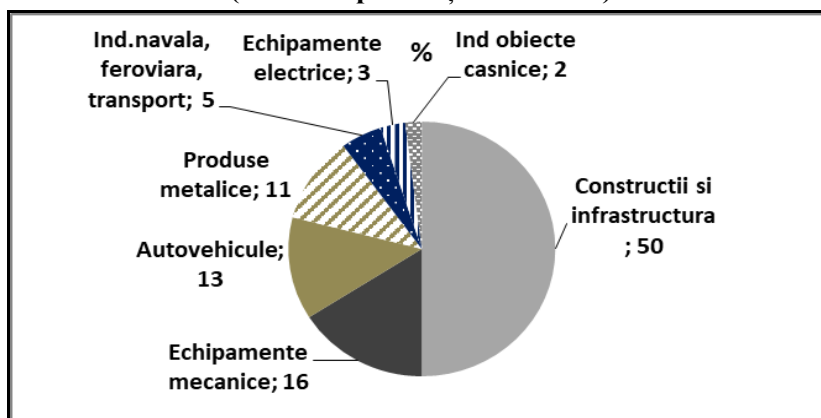
Consumul mondial de oțel ca input pentru industria prelucrătoare

Oțelul este un produs ce se prezintă într-o mare varietate de forme și utilizări finale, un produs fundamental în viața oamenilor, astfel că este considerat esențial pentru creșterea economică a oricărei țări.

În topul țărilor mari utilizatoare de oțel se situează China, urmată de Uniunea Europeană, SUA, India, Japonia și Coreea de Sud (Worldsteel, 2017).

Oțelul constituie materie primă pentru multe industrii, dar cea mai importantă utilizare, de circa 50% din producția mondială, o are în construcții și infrastructură. Alte industrii utilizatoare de oțel sunt: industria de echipamente mecanice, industria de autovehicule și de produse metalice ș.a. (Graficul 4).

Graficul 4: Structura consumului mondial de oțel ca input pentru industria prelucrătoare (în % din producția mondială)

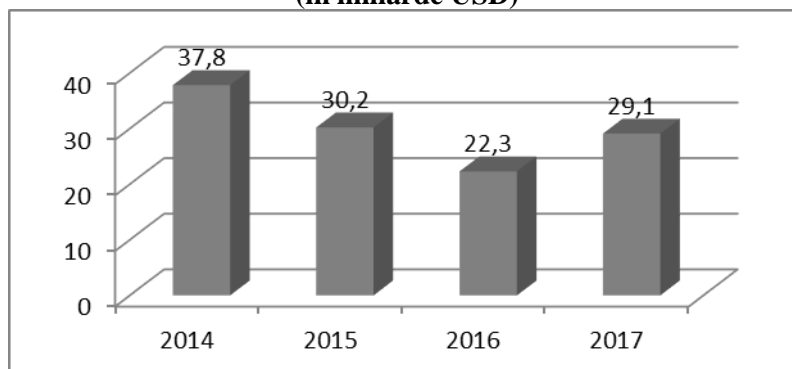
Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor din Worldsteel (2017).

Evoluția importului de oțel al SUA și principalii furnizori

O primă concluzie care se desprinde din analiza importului de oțel al SUA este că, deși în perioada de post-criză economică și financiară globală economia SUA s-a redresat și a cunoscut creșteri economice sensibile, importul său de oțel a înregistrat o scădere substanțială (cu aproape 25% în ultimii 4 ani), „în mod natural”, fără aplicarea unor măsuri de protecție a pieței. Cauza principală a acestei evoluții o reprezintă tendința de lungă durată de dezindustrializare a Statelor Unite și, ca urmare, cererea mai mică de oțel, ca input pentru industriile prelucrătoare. Astfel, cel mai scăzut nivel s-a înregistrat în anul 2016 (Graficul 5), după care a sporit în 2017, fără a mai atinge însă nivelurile anterioare anului 2016.

O altă concluzie se referă la gradul ridicat de diversificare a surselor de aprovizionare cu oțel a pieței SUA, în sensul că principalii 5 furnizori acoperă 55% din import, restul de 45% provenind din alte surse. Ca urmare, gradul de dependență a SUA față de oricare dintre furnizorii de oțel este scăzut.

Graficul 5: Evoluția importului de oțel al SUA, în 2014-2017 (în miliarde USD)

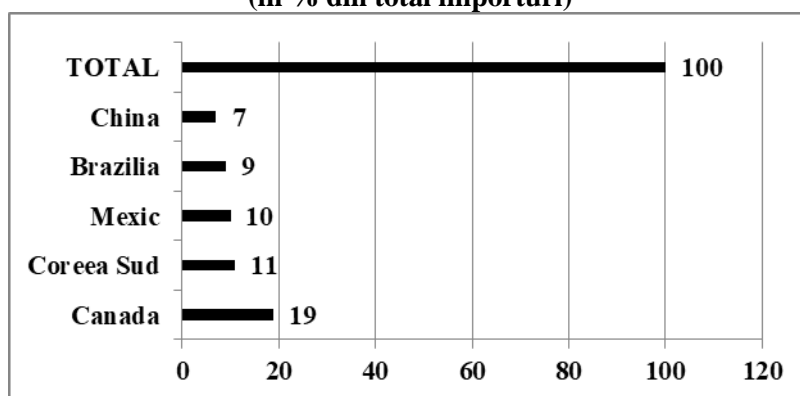

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor din Worldsteel (2017).

Din perspectiva țărilor considerate individual, principalii 5 furnizori de oțel ai pieței SUA (la nivelul anului 2017) sunt: Canada (cu o pondere de 19% în totalul importurilor), Coreea de Sud (11%), Mexic (10%), Brazilia (9%) și China (7%) (Graficul 6).

Canada, principala sursă externă de aprovizionare cu oțel a Statelor Unite, este nu numai furnizor, ci și cumpărător de oțel din SUA, existând fluxuri comerciale de oțel în ambele sensuri. Potrivit declarațiilor ministrului de externe al Canadei, C. Freeland, ca reacție la anunțul președintelui Trump, în comerțul cu oțel dintre cele două state, „SUA prezintă un excedent de 2 miliarde USD, în condițiile în care Canada cumpără mai mult oțel american decât orice altă națiune din lume, reprezentând 50% din exportul SUA în domeniu” (Elis, 2018).

**Graficul 6: Principalii furnizori de oțel pe piața SUA, în anul 2017
(în % din total importuri)**

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor publicate de Worldsteel (2017).

Dintre țările central și est-europene membre ale Uniunii Europene, statistica SUA înregistrează ca furnizori de oțel în 2017 numai Republica Cehă, cu circa 117 mii tone în valoare de circa 135 milioane USD, și Polonia, cu 9 mii tone în valoare de 10 milioane USD.

China – furnizorul problemă al Statelor Unite, dar și al altor țări, inclusiv al UE-28

China, deși este cel mai mare producător de oțel din lume și al treilea furnizor de oțel și aluminiu pe piața Statelor Unite, se poate afirma că este un furnizor cvasi-marginal al SUA, întrucât acoperă numai 7% din importul de oțel și aluminiu, sau 3,4 miliarde USD, în anul 2017 (Graficul 2) și într-o proporție similară (7% în valoare de circa 2 miliarde USD) importul de oțel al SUA (Graficul 6).

Ca urmare, considerăm că nu volumul importului de oțel și aluminiu al SUA din China ar constitui o amenințare la securitatea sa națională, ci mai degrabă distorsiunile semnificative pe care le generează pe piața americană, ca și pe alte piețe de desfacere.

Această concluzie este susținută și de un recent studiu efectuat de institutul american Stratfor (2018, martie), potrivit căruia unul dintre obiectivele majorării taxelor vamale la importul de oțel și aluminiu în SUA este exercitarea de presiuni asupra Chinei pentru ca

aceasta să reducă supracapacitățile de producție subvenționate. În cadrul administrației Trump, există convingerea, potrivit căreia „creșterea economică a Chinei pune în pericol securitatea națională a Statelor Unite”, în condițiile în care China practică „dumping la produse, regimuri incorecte de subvenții, distorsionarea piețelor și încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală” (Stratfor, 2018). Statele Unite susțin că, în timp ce beneficiază de reglementările Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) privitoare la comerțul global, China refuză să aplice aceste reglementări.

Caseta 2: Raport de țară al Comisiei Europene privind piața Chinei și distorsiunile comerciale semnificative generate de aceasta

Uniunea Europeană a elaborat și publicat la sfârșitul anului 2017 un Regulament (2017/2321) prin care se introduce o nouă metodologie de calcul al valorii normale a prețurilor de export, ce va fi utilizată în investigațiile antidumping pentru produsele importate din țări extracomunitare, care prezintă „distorsiuni semnificative”.

Distorsiunile semnificative sunt definite ca „distorsiuni care apar când prețurile și costurile raportate, inclusiv costul materiilor prime și al energiei, nu sunt rezultatul forțelor libere de pe piață deoarece sunt afectate de intervenții guvernamentale substanțiale.” Factorii care sunt luați în considerare în determinarea distorsiunilor semnificative includ proprietatea de stat pe piața țării exportatoare, prezența statului care interferează în prețurile și costurile companiilor sau legislația privind falimentul în țara exportatoare (lipsa legislației, aplicarea discriminatorie sau neadecvată a falimentului), legile corporatiste sau cele privind proprietatea, distorsionarea costurilor salariale ș.a.

Concomitent cu publicarea Regulamentului a fost publicat și primul raport de țară al Comisiei Europene referitor la piața Chinei și la distorsiunile semnificative generate de aceasta, urmând să apară și alte rapoarte pe țări din afara UE. Potrivit Comisiei, raportul de țară privind China „reflectă faptul că aceasta este țara în care se desfășoară majoritatea acțiunilor de apărare comercială ale UE” (investigații antidumping) (European Commission, 2017), dar și în condițiile în care China este principalul furnizor de importuri la nivelul UE.

Raportul de țară privind China este extensiv (466 pagini), fiind abordat pe trei paliere: a) caracteristicile principale care conferă economiei chineze forma și structura sa actuală; b) analiza unor factori de producție; și c) analiza sectorială.

Potrivit Comisarului european pentru comerț, Cecilia Malmström, „publicarea rapoartelor de țară ne va ajuta să punem în practică noua metodologie”. Raportul privind China, împreună cu orice alte informații privind distorsiunile vor face parte din oricare investigație antidumping a UE vizând China.

Sursa: Câmpeanu (2018).

Ca atare, SUA speră pe de o parte să aducă China la masa negocierilor bilaterale, iar pe de alta, să coaleză susținătorii comerțului liber pentru a reforma Organizația Mondială a Comerțului, care să determine China să respecte normele internaționale pentru comerț și investiții (Stratfor, 2018).

Ca atare, SUA speră ca prin măsurile protecționiste anunțate să aducă China la masa negocierilor bilaterale, iar, pe de altă parte, să coaleză susținătorii comerțului liber pentru a reforma OMC, care să determine China să respecte normele internaționale vizând comerțul și investițiile (Stratfor, 2018).

Menționăm că practicile incorecte ale Chinei, ca și ale altor „jucători” pe piața internațională, sunt recunoscute și amendate și de alte țări dezvoltate afectate. Astfel, la sfârșitul anului 2017 Uniunea Europeană a introdus noi măsuri legislative pentru a investiga

țările extracomunitare, inclusiv China, care produc distorsiuni semnificative în comerțul internațional (Casetă 2).

3. Opinii interne și internaționale pro și contra măsurilor protecționiste inițiate de administrația Trump

Președintele Trump a semnat la data de 8 aprilie 2018 ordinul privind noile taxe vamale suplimentare la importul de oțel și aluminiu, adică la exact o săptămână după anunț. Acest interval i-a permis președintelui american să observe reacțiile apărute chiar începând din ziua anunțului și să facă unele modificări ale condițiilor de implementare a măsurilor protecționiste.

Opiniile exprimate au fost diverse, fie că s-au pronunțat în sprijinul președintelui, fie că s-au ridicat obiecții din partea Partidului Republican de guvernământ, a principalilor asistenți și consilieri de la Casa Albă, ca și a unora dintre principalii parteneri comerciali externi ai SUA.

Opinii în favoarea măsurilor de protecție a pieței SUA

Suținătorii măsurilor protecționiste – oficialități și formatori de opinie – arată că partenerii comerciali ai SUA, în special China, „au inundat” piața americană cu oțel ieftin, ceea ce a forțat producătorii interni să închidă fabrici și să reducă locurile de muncă.

Unii parlamentari ai Partidului Democrat de opoziție, care în mod tradițional sunt sceptici față de comerțul liber, consideră că președintele Trump ar trebui să-și focalizeze acțiunile asupra Chinei. Astfel, senatorul D. Durbin (2018) declară că este de acord cu președintele Trump, care „dorește să atenționeze China pentru practicile comerciale abuzive care lovesc industriile și muncitorii americani.”

În opinia lui A. Markovski (2018), de la London Center for Policy Research, din Washington, în ultimele trei decenii s-a produs dezindustrializarea SUA și pierderea a milioane de locuri de muncă bine plătite. „Statele Unite nu pot fi competitive în condițiile unei concurențe inechitabile din partea unor țări în dezvoltare, care fie fac dumping, manipulează moneda sau copiază tehnologii și know-how ori contrafac produsele americane.” Markovski exemplifică întreprinderi din China, din care multe au devenit locuri de producție pentru corporațiile americane. Aceste întreprinderi dețin tehnologii avansate, dar nu trebuie să se conformeze regulamentelor de protecție a mediului și a sănătății din SUA, plătesc muncitorii cu un salariu pe zi echivalent cu salariul pe o oră din întreprinderile corespunzătoare din SUA, iar profiturile obținute din exportul produselor în SUA contribuie la creșterea accelerată a economiei chineze. Cu aceste argumente, Markovsky susține necesitatea elaborării unui mecanism eficient de protejare a intereselor americane și de aplicare a unor forme de comerț care să reflecte interesele strategice pe termen lung.

Unul dintre principalii susținători ai necesității măsurilor protecționiste în domeniul oțelului și aluminiului este Wilbur Ross, Secretarul pentru comerț (echivalent cu rangul de ministru), care a declarat că pentru a fi eficiente, măsurile de majorare a taxelor vamale la oțel și aluminiu ar trebui aplicate tuturor exportatorilor de pe piața americană, fără excepție. Referindu-se la impactul creșterii taxelor vamale la oțel și aluminiu asupra prețurilor la consumatori, Ross susține că va avea loc doar „o creștere marginală” (Fabian, 2018).

Acest tip de opinii ar putea justifica faptul că industria americană a fost afectată și ar fi necesare unele măsuri de protecție în domeniu, dar regulile OMC prevăd în asemenea cazuri investigații de lungă durată ale industriilor afectate, care trebuie bine documentate și demonstrate în cadrul organizației. Statele Unite au preferat să recurgă la argumentul privind amenințarea securității naționale, care are avantajul că nu trebuie demonstrat la OMC, dar totodată prezintă dezavantajul că poate constitui un model ce poate fi invocat de parteneri în relațiile comerciale cu SUA.

Opinii potrivnice, chiar în Partidul Republican de guvernământ

Anunțul președintelui SUA privind măsurile de protecție a pieței americane față de importurile de oțel și aluminiu a stârnit discuții aprinse în rândul legiuitorilor republicani din Senat și Camera Reprezentanților, dar și al unor consilieri de la Casa Albă, care nu sunt de acord cu inițiativa președintelui, argumentând că liberul schimb cu partenerii externi, și nu protecționismul, conduce la prețuri mai scăzute pentru consumatorii americani și alimentează economia SUA cu influxuri de bunuri și servicii necesare.

De peste un an, consilierii președintelui Trump, inclusiv Gary Cohn, consilierul său economic principal și director al Consiliului Economic Național, au insistat ca președintele să nu concretizeze promisiunile sale electorale referitoare la „măsuri comerciale agresive”, iar în contextul noilor măsuri senatorul republican B. Sasse opinează că „războaiele comerciale nu se câștigă niciodată, fiind pierdute de ambele părți” (Fabian, 2018).

Nereușind să-și convingă președintele, Gary Cohn a demisionat la numai câteva zile după anunțarea măsurilor protecționiste pentru oțel și aluminiu și înainte ca ordinul să fie semnat de Trump. Paul Ryan, purtătorul de cuvânt al majorității republicane din Camera Reprezentanților, și-a exprimat speranța că președintele Trump „va lua în considerație consecințele acestor măsuri și va căuta alte abordări înainte de a merge mai departe” (Lane, 2018). La rândul său, senatorul J. Thune, considerat numărul trei dintre senatorii republicani, a declarat că „am dori să vedem Casa Albă că adoptă într-un fel o poziție în favoarea liberului schimb”.

Partenerii comerciali ai SUA anunță măsuri de retorsiune

Guvernele unor țări care ar urma să fie afectate de măsurile protecționiste ale SUA au anunțat că vor lansa măsuri riguroase de retorsiune dacă președintele Trump stabilește impunerea taxei de 25% și 10% la toate produsele de oțel și, respectiv, de aluminiu, pentru

combaterea supracapacităților globale de producție, în numele securității naționale. Țările afectate – Uniunea Europeană, China, Brazilia, Japonia și Coreea de Sud – au anunțat că vor aplica taxe antidumping și taxe compensatorii la produsele americane „sensibile politic”, precum produsele agricole, înaintea alegerilor legislative parțiale din SUA (programate în noiembrie 2018).

Caseta 3: Ce s-ar putea învăța din istoria recentă a SUA privind „războiul pierdut” al majorărilor de taxe vamale

În anul 2002, președintele SUA, G. W. Bush, a stabilit taxe vamale de 8-30% la importul de oțel, argumentând că majorarea importului afectează industria națională de oțel. Specialiștii de la Casa Albă ajunseseră la concluzia că beneficiile aduse de sprijinirea industriei de oțel vor depăși pierderile potențiale generate de măsurile de retorsiune ale partenerilor comerciali externi și de creșterea prețurilor la bunuri de consum.

Măsurile de retorsiune nu au întârziat să apară, Uniunea Europeană răspunzând cu planificarea creșterii propriilor taxe vamale la o gamă largă de produse, în special la cele provenind din statele americane în care pierderea locurilor de muncă putea afecta re alegerea președintelui Bush. Alte țări au atacat noile taxe vamale ale SUA la OMC, care, în decurs de mai puțin de un an, a stabilit că Statele Unite au violat acordurile internaționale prin impunerea taxelor majorate, ceea ce ar fi condus la sancțiuni și măsuri de retorsiune.

În anul 2003, ca răspuns la toate aceste reacții ale partenerilor comerciali, dar și ca urmare a consecințelor economice pe plan intern (inclusiv pierderea a 200.000 locuri de muncă), administrația Bush a revenit la taxele vamale anterioare pentru oțel.

Observatorii americani consideră că există multe diferențe între taxele vamale stabilite de cei doi președinți, Trump și Bush. Cea mai semnificativă diferență constă în faptul că Bush a luat în considerare legislația SUA care cere administrației să arate pagubele provocate de importuri industriale naționale, dar a lăsat taxele vamale vulnerabile în seama OMC. În schimb, administrația Trump a invocat o dispoziție vagă, de securitate națională, privind politica comercială. În mod obișnuit, OMC nu încearcă să investigheze argumentul de securitate națională. Această „portivă” pare de aur, doar că un argument similar poate fi invocat de orice altă țară, inclusiv în actuala speță.

Sursa: Adaptare a autorului după Worland (2018).

Într-o declarație de presă făcută la 1 martie 2018, președintele Comisiei europene, J. C. Juncker a subliniat că regretă măsurile anunțate de SUA, care apar ca evidente intervenții de protejare a industriei naționale și nu se bazează pe nicio justificare de securitate națională (EU Trade News, 2018). Juncker a declarat că dacă cele 28 de state membre ale Uniunii Europene nu vor fi exceptate de la plata taxelor vamale suplimentare, se vor impune sancțiuni pentru SUA, prin majorarea taxelor vamale la importul în Uniunea Europeană al unor „produse sensibile politic”, precum motociclete Harley-Davidson, whisky american, blue jeans marca Levi-Strauss, lactate din Wisconsin, suc de portocale din Florida, alte alimente și alte produse industriale (Eddy și Bray, 2018).

Ca și în cazul măsurilor de retorsiune anunțate de UE în anul 2002 cu prilejul majorărilor de taxe vamale la importul de oțel al SUA (Caseta 3), unele produse menționate recent de președintele Juncker au fost desemnate pentru a transmite un mesaj punctual liderilor republicani, care mai pot determina o schimbare a abordării lui Trump. Astfel, statul Kentucky, de unde provine liderul republican al majorității din Senat, a exportat în 2017 bourbon (whisky american) în UE, în valoare de peste 154 milioane USD. Sediul central al

companiei de motociclete Harley-Davidson se află în Wisconsin, statul de proveniență al lui Paul Ryan, figură marcantă a Camerei Reprezentanților, iar sediul companiei de blue jeans Levi-Strauss este în California, statul pe care îl reprezintă liderul majorității republicane din Camera Reprezentanților.

Principalele schimbări în urma reacțiilor interne și internaționale

În pofida reacțiilor negative din partea coechipierilor republicani și a oficialităților din unele state partenere, președintele SUA a semnat la Casa Albă actul de impunere a taxelor vamale suplimentare la importul de oțel și aluminiu, de 25% și, respectiv, 10%.

Totuși, față de anunțul inițial, au fost operate unele modificări cu privire la aria de aplicare a noilor taxe vamale, ceea ce indică o anumită flexibilitate în aplicarea măsurilor protecționiste. Astfel:

- Canada și Mexic au fost scutite temporar de noile taxe vamale, argumentându-se că administrația SUA va continua negocierile începute în anul 2017 cu partenerii Acordului NAFTA. Se poate interpreta scutirea temporară ca un element de presiune asupra negocierilor? Unii comentatori înclină să dea răspuns afirmativ la această întrebare.
- Toate celelalte țări vor putea să-și expună argumentele pentru care ar trebui să fie scutite de noile taxe și modalitățile de îmbunătățire a relațiilor de securitate națională cu Statele Unite.
- Actul urmează să intre în vigoare după 15 zile de la promulgare, ceea ce conferă un interval scurt pentru Uniunea Europeană și alți parteneri comerciali ai SUA să pregătească argumentele pentru exceptarea de taxe. Potrivit declarațiilor oficiale, președintele Trump ar fi „flexibil” în raport cu țările care oferă Statelor Unite condiții mai bune de comercializare, dorind doar corectitudine pentru că „*nu am fost tratați corect de către celelalte țări.*”

4. Ce urmează: noi măsuri protecționiste, un război comercial global sau negocieri în favoarea SUA?

Într-o atmosferă de politică economică și comercială dominată de incertitudine, răspunsul la această întrebare este și el incert. Nu se știe, de exemplu, dacă președintele Trump va acționa în continuare pentru ieșirea SUA din Acordul de Liber Schimb Nord-american (NAFTA) sau dacă va impune noi taxe vamale la importul de autoturisme din Uniunea Europeană.

Îngrijorați că s-ar putea declanșa un război comercial global, legiuitorii republicani care dețin majoritatea în Congres, grupurile de afaceri și aliații externi ai Statelor Unite încearcă să îl convingă pe președinte să elimine sau să reducă taxele vamale la import, dat fiind că acesta va avea libertatea de a spori sau scădea numărul țărilor exceptate, de a majora sau diminua taxele vamale la import în orice moment. Liderii republicani au cerut

administrației Trump să restrângă aria de aplicare a taxelor vamale, să nu includă aliații SUA (inclusiv cei din NATO) și să se concentreze asupra țărilor implicate în supraproducție pe bază de subvenții și dumping.

Reprezentanții celei mai mari coaliții a forței de muncă din SUA, AFL-CIO (apropiată de Partidul Democrat) susțin că, dimpotrivă, noile taxe vamale la oțel și aluminiu nu vor declanșa un război comercial global, în condițiile în care există deja la ora actuală, și se aplică, un număr de 435 asemenea taxe vamale pentru a stăvili practicile comerciale incorecte ale unor parteneri comerciali ai SUA (Trumka, 2018). Mai mult, senatorul republican D. Perdue, care a discutat recent cu președintele Trump despre abordarea taxelor vamale în scopul remedierii dezechilibrului comercial, afirmă că „*avem nevoie de condiții de concurență echitabile cu restul lumii, iar Trump nu este persoana care dorește izolaționism sau război comercial*” (Associated Press, 2018).

În ceea ce privește China, cea mai mare sursă de dezechilibru comercial al SUA, se așteaptă, până la sfârșitul lunii martie 2018, un anunț oficial din partea administrației americane privind impunerea unor noi taxe vamale la o gamă mai largă de produse importate, în special high tech. Se estimează că ar fi vorba de aplicarea de taxe vamale asupra unor bunuri în valoare de 60 miliarde USD, ceea ce „ar fi devastator” în opinia Camerei de Comerț a SUA (Associated Press, 2018). Conform aceleiași surse, noile taxe vamale la o gamă mai largă de produse provenite din China ar fi legate de o investigație derulată de Departamentul Comerțului din SUA privind eșecul Chinei de a opri furtul de proprietate intelectuală.

Potrivit declarațiilor oficiale, citate de agenția Associated Press (2018), SUA au solicitat Chinei, la începutul lunii martie 2018, să dezvolte un plan de reducere a deficitului comercial al SUA pe relația China cu 100 miliarde USD, care să constituie baza unor negocieri viitoare. Dar, se așteaptă ca riposta Chinei să fie majorarea taxelor vamale la importul din SUA, în special la produse care afectează economic și politic Statele Unite.

Economiștii și experții americani din sfera comerțului consideră că modificarea taxelor vamale la import ar putea conduce la majorarea prețurilor pentru consumatorii și oamenii de afaceri din SUA, fără să îndeplinească principalul obiectiv al președintelui, acela de a reduce deficitul balanței comerciale înregistrat în anul 2017.

Cei mai mulți parteneri comerciali ai SUA, inclusiv Uniunea Europeană, și-au arătat disponibilitatea de a se așeza la masa negocierilor pentru a preîntâmpina un război comercial global, din care nimeni nu ar avea de câștigat.

Pentru China, concesiile acordate în favoarea reglementării relațiilor comerciale cu SUA în consonanță cu propunerile americane s-ar putea concretiza în închiderea multor capacități de producție în domeniul oțelului și nu numai, ca și în pierderea unui mare număr de locuri de muncă, care ar crea mari probleme guvernanților. Dar, fără un plan de reducere cu 100 miliarde USD a deficitului SUA de 375 miliarde USD (în 2017) în comerțul cu China, există riscul impunerii de noi taxe vamale la o gamă mai largă de produse provenite din China.

Măsurile de ultimă oră ale SUA pentru evitarea unui război comercial global

La 22 martie 2018, președintele Trump a anunțat două hotărâri de natură să reducă semnificativ riscurile unui război comercial global, dar, în același timp, să tensioneze relațiile comerciale SUA - China.

Prima hotărâre se referă la exceptarea taxelor vamale suplimentare la importul de oțel (25%) și aluminiu (10%) al SUA provenit din Uniunea Europeană și alte 6 țări: Argentina, Australia, Brazilia, Canada, Coreea de Sud și Mexic, care împreună acoperă cea mai mare parte a importului american în domeniu (The Hill. com, 2018).

Cea de a doua hotărâre, concretizată într-un memorandum semnat de președintele Trump (White House, 2018), lansează o gamă largă de acțiuni împotriva Chinei, acuzată că ar avea politici comerciale incorecte (Caseta 4). Argumentul invocat pentru aceste măsuri protecționiste este intenția de a diminua „furtul” de proprietate intelectuală de la companiile americane, practicat de China. Potrivit declarațiilor președintelui SUA, China folosește numeroase metode pentru a realiza transfer ilegal de tehnologii, uneori prin cerințe impuse companiilor americane care doresc să—și vândă produsele pe piața chineză (The Hill.com, 2018).

Furtul de proprietate intelectuală cu care se confruntă anual economia Statelor Unite (sub formă de produse contrafăcute, bunuri tangibile și software piratate, furt de secrete comerciale) este estimat la peste 225 miliarde USD, cu costuri ce ar putea atinge chiar 600 miliarde USD (The Commission on the Theft of American Intellectual Property, 2017). Principala sursă de produse contrafăcute este China care împreună cu Hong Kong-China dețin 80% din total.

Caseta 4: Măsurile inițiate de președintele Trump în baza investigației derulate de SUA asupra practicilor comerciale ale Chinei

În august 2017, la recomandarea președintelui Trump, reprezentantul comerțului Statelor Unite (USTR) a inițiat o investigație privind legislația și practicile comerciale ale Chinei care ar putea fi discriminatorii sau ar putea dăuna drepturilor de proprietate intelectuală, inovației și dezvoltării tehnologice în SUA.

În cele ce urmează, vom sintetiza rezultatele investigației și propunerile de măsuri inițiate de președintele Trump și adresate reprezentantului comerțului Statelor Unite, printr-un memorandum semnat la 22 martie 2018.

Investigația USTR a ajuns la următoarele patru concluzii:

- China utilizează restricții asupra proprietății străinilor și a investițiilor, inclusiv în societățile mixte, pentru a exercita presiuni privind sporirea transferului tehnologic de la companiile americane la cele chineze, ceea ce diminuează competitivitatea globală a firmelor din SUA.
- China impune restricții semnificative sau intervine în investițiile și activitățile firmelor americane, inclusiv prin restricții impuse la condițiile de licențiere tehnologică.
- China direcționează și facilitează investițiile în companii americane sau achiziționarea activelor acestora de către companii chineze pentru a obține tehnologii de vârf și proprietate intelectuală și pentru a genera transfer tehnologic la scară largă în industriile considerate importante de către planurile industriale ale guvernului chinez.
- China desfășoară și sprijină accesul neautorizat și furtul de informații din rețelele de calculatoare ale companiilor americane. Aceste acțiuni furnizează guvernului chinez accesul neautorizat la proprietăți intelectuale, secrete comerciale sau informații comerciale confidentiale, inclusiv date tehnice, poziții de negociere și comunicații interne sensibile de afaceri. Totodată, aceste acțiuni sprijină obiectivele strategice de dezvoltare ale Chinei, inclusiv știința și avansul tehnologic, modernizarea militară și dezvoltarea economică.

Măsurile inițiate de președintele SUA la 22 martie 2018 se referă la trei obiective: aplicarea de taxe vamale la importul din China, recurgerea la sistemul de soluționare a litigiilor din cadrul OMC și restricționarea investițiilor, după cum urmează:

a) *Taxe vamale*: USTR va trebui să ia toate măsurile adecvate pentru a aborda legislația, politicile și practicile din China care sunt nerezonabile sau discriminatorii și care împovărează sau restrâng comerțul SUA. USTR va analiza dacă o astfel de acțiune ar trebui să includă majorarea taxelor vamale pentru mărfurile importate din China, iar în decurs de 15 zile va propune lista produselor și a majorărilor taxelor vamale. Va urma o perioadă de notificări, comentarii, consultări cu agenții și comitete, dezbateri publice, după care, USTR va publica o listă finală de produse și majorări de taxe vamale la importul din China, dacă este cazul, și le va pune în aplicare.

b) *Soluționarea litigiilor în cadrul OMC*: USTR se va adresa, după caz și în conformitate cu legislația, mecanismului de soluționare a litigiilor din cadrul OMC pentru a aborda practicile discriminatorii de licențiere ale Chinei. Atunci când este cazul și în conformitate cu legislația, USTR va trebui să urmărească această acțiune în cooperare cu alți membri ai OMC pentru a aborda practicile comerciale inechitabile ale Chinei. La 60 de zile de la publicarea memorandumului, USTR va trebui să raporteze președintelui progresul înregistrat în realizarea acestui obiectiv.

c) *Restricționarea investițiilor*: Secretarul Trezoreriei va propune, după caz și în conformitate cu legea, acțiuni în acest domeniu pentru a răspunde preocupărilor legate de investițiile în Statele Unite, direcționate sau facilitate de către China în industrii sau tehnologii considerate importante pentru Statele Unite. Progresul unor astfel de acțiuni va fi raportat președintelui în decurs de 60 zile.

Sursa: White House (2018).

5. Concluzii

La începutul lunii martie 2018, președintele SUA a anunțat impunerea de taxe vamale suplimentare la importurile de oțel și de aluminiu (de 25% și, respectiv, 10%), care urmau să se aplice tuturor exportatorilor pe piața americană.

Argumentul principal al acestor măsuri protecționiste este amenințarea la adresa securității naționale, determinată de soldurile deficitare ale balanței comerciale a SUA, concretizate în pierderi anuale de sute de miliarde de dolari. În comerțul cu bunuri, deficitul SUA a sporit la 800 miliarde USD în 2017, din care 75% a revenit celor trei parteneri comerciali: China (47%), Uniunea Europeană (19%) și Mexic (9%). Pe de altă parte, sunt invocate beneficiile noilor taxe vamale, precum susținerea industriei americane de oțel și aluminiu, crearea de locuri de muncă și, implicit, consolidarea economiei SUA.

La nivelul Statelor Unite, importul de oțel și aluminiu totalizează 48 miliarde USD, ceea ce reprezintă numai 2% din importul total de bunuri al SUA. În 15 state americane mari însă importul de oțel și aluminiu este important pentru producătorii industriali, care se bazează în mare măsură pe inputurile de oțel și aluminiu provenite din import. Aceștia ar putea fi afectați, pe de o parte, de creșterea prețurilor la aceste inputuri în condițiile creșterii taxelor vamale protecționiste ale SUA, iar, pe de altă parte, de restrângerea piețelor de desfacere a produselor americane prelucrate, ca urmare a unor posibile măsuri de retorsiune ale partenerilor comerciali.

Strategia adoptată de președintele Trump de a anunța măsuri protecționiste dure pentru toți exportatorii de oțel și aluminiu în SUA a declanșat reacții negative, interne și internaționale, care l-au determinat să facă ulterior unele concesii față de planul inițial.

Canada și Mexic, care sunt scutite temporar de taxele vamale suplimentare la oțel și aluminiu, se află la masa negocierilor legate de Acordul NAFTA, iar în cazul încheierii negocierilor cu rezultatele scontate de SUA, scutirea de taxe vamale ar urma să fie pe timp nelimitat.

Alături de Canada și Mexic au primit regim de exceptare de la taxele vamale suplimentare și alte țări partenere, aliați ai SUA (Uniunea Europeană, Argentina, Australia, Brazilia, Coreea de Sud), având posibilitatea să-și expună la masa tratativilor argumentele pentru care ar trebui să fie scutite de noile taxe și modalitățile de îmbunătățire a relațiilor de securitate cu Statele Unite.

Cea mai problematică rămâne însă China, deși i s-au oferit alternative tocmai pentru a preîntâmpina aplicarea unor taxe vamale suplimentare extinse la o mare varietate de produse, îndeosebi produse high tech, și a se evita un război comercial bilateral.

În opinia noastră, toate concesiiile făcute de SUA aliaților săi comerciali privind taxele vamale suplimentare la importul de oțel și aluminiu conduc la evitarea unui război comercial global, dar pregătesc renegocierea acordurilor comerciale bi- și multilaterale, în vederea obținerii unor condiții comerciale mai avantajoase pentru SUA, de natură să conducă la reducerea deficitelor comerciale americane. Pe de altă parte, tensionarea relațiilor cu China în urma memorandumului prezentat de președintele Trump, la data de 22 martie 2018, ar putea să constituie doar un element de presiune asupra Chinei, care este așteptată la masa negocierilor, cu același scop de reducere a deficitului balanței comerciale a SUA, precum și a pierderilor de alte sute de miliarde de dolari din furtul de proprietate intelectuală. Dacă acest lucru nu se va întâmpla, ambele părți vor avea pierderi semnificative de pe urma unui război comercial bilateral.

Referințe bibliografice

- Associated Press. (2018). *Trump's possible China tariffs send opponents scrambling*. Disponibil la: <https://apnews.com/7ea82d1ff48a43bfacd506e7d4f41d28>.
- Basson, E. (2017). *World steel in Figures 2017*. World Steel Association, 29 May.
- Bouchet, M., Parilla, J. (2018). *How Trump's Steel and Aluminum Tariffs Could Affect State Economies*. Brookings. Washington, DC. March 6. Disponibil la: <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2018/03/06/how-trumps-steel-and-aluminum-tariffs-could-affect-state-economies/>.
- Câmpeanu, V. (2018). Noua metodologie a Uniunii Europene pentru stabilirea de măsuri antidumping. Primul raport de țară: China. Euroinfo. Vol.2/1. Institutul de Economie Mondială, Academia Română, București.
- Comisia Europeană. (2018). *EU position in Trade*. <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>
- Clarke, S. (2018). Twitter @simonclarkeMP. March 2. Disponibil la: <https://mobile.twitter.com/SimonClarkeMP/status/969507769169608704>
- Durbin, D. (2018). The Hill.Com
- Eddy, M., Bray, C. (2018). *E.U. Leader Threatens to Retaliate with Tariffs on Bourbon and Bluejeans*. New York Times, 2 March.
- European Commission. (2017). *On significant distortions in the economy of the People's Republic of China for the purposes of trade defence investigations*. SWD(2017) 483 final.
- EU Trade News. (2018). 2 March. Disponibil la: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1805>.
- Elis, N. (2018). Trading partners set to punish Trump for steel tariffs. The Hill, 2 martie. Disponibil la: <http://thehill.com/policy/finance/376496-trading-partners-set-to-punish-trump-for-steel-tariffs>.
- Eurostat. (2018). Newsrelease euroindicators. 15 February. Disponibil la: ec.europa.eu/eurostat
- Fabian, J. (2018). The Hill. com. 2/03.
- Lane, S. (2018). The Hill. com. 03/05.
- Markovski, A. (2018). London Center for Policy Research. Washington, DC. The Hill. Com 4/03.
- Stratfor. *Global Trends*. Texas. USA. worldview.stratfor.com.
- The Commission on the Theft of American Intellectual Property. (2017). *The theft of american intellectual property: reassessments of the challenge and United States policy*. Disponibil la: http://www.ipcommission.org/report/IP_Commission_Report_Update_2017.pdf
- Trumka, R. (2018). AFL-CIO. Tweeter.
- U.S. Department of Commerce. (2017). *U.S. International Trade in Goods and Services*, Washington, DC December. Disponibil la: <https://www.bea.gov/newsreleases/international/trade/2018/trad1217.htm>.
- U.S. Department of Commerce. Bureau of Industry and Security. Section 232 investigations. (2018). *The Effect of Imports on the National Security*. Disponibil la: <https://www.bis.doc.gov/index.php>
- U.S. Census Bureau. (2018). *Top Trading Partners – December 2017*. Disponibil la: <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top1712yr.html>
- White House. (2018, March 22). *Presidential Memorandum on the actions by the United States related to the section 301 investigation*. Disponibil la: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-actions-united-states-related-section-301-investigation/>
- World. J. (2018). *Trump wants to impose steel tariffs. It didn't work for Bush*. Time Magazine, 1.03.
- Worldsteel. (2017). *World Steel in Figures 2017*. Disponibil la: <https://www.worldsteel.org/media-centre/press-releases/2017/world-steel-in-figures-2017.html>.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Câmpeanu, Virginia. (2018). Ce urmează? Un război comercial global sau renegocierea acordurilor comerciale ale SUA? , *Revista de Economie Mondială*, 10(1), pp. 42-60
